

31.10.2024

ALKUSANAT

Kuntien tulevaisuus puhuttaa tällä hetkellä laajasti: monen suomalaisen kunnan väkiluku vähenee ja kuntien talous on tulevaisuudessa entistä tiukemmalla.

Sysmän väkiluku on tällä hetkellä noin 3 400 henkilöä, kun se oli vielä vuonna 2014 noin 4 000 henkilöä. Kuntalaisista noin 8 % on alle 15-vuotiaita ja noin 46 % yli 64-vuotiaita (vuoden 2023 tiedot, Tilastokeskus 2024). Tilastokeskus on arvioinut väkiluvun vähenemisen olevan jatkossa noin 50 henkilöä vuodessa. Koska kuntalaisten määrä painottuu vanhempiin ikäluokkiin, on kuitenkin mahdollista, että lasku on jatkossa tätä suurempaa. Mikäli emme tee tilanteelle mitään, Sysmän tulevaisuus näyttää haasteelliselta.

Tulevaisuuteen ei kuitenkaan tarvitse alistua, vaan voimme myös pyrkiä vaikuttamaan siihen omilla toimenpiteillämme. Voimme ryhtyä rakentamaan edellytyksiä tulevaisuudelle, jonka haluamme ja koemme tavoittelemisen arvoiseksi. Tehtävässä onnistuminen ei ole varmaa, mutta voimme kuitenkin tehdä yhdessä parhaamme.

Sysmä 2032 -projektissa määrittelimme yhdessä tahtotilan, kuvan siitä minkälainen haluamme Sysmän olevan vuonna 2032. Tahtotila on tavoite, jonka rakentumiseen voimme valtuutettuina ja kuntalaisina vaikuttaa. Määrittelimme projektissa myös, mihin asioihin meidän kannattaa keskittyä ja panostaa, jotta tahtotilan toteutuminen on todennäköisempää.

Mielestämme kunnan ensisijainen tehtävä on palvella kuntalaisia. Laitimamme Sysmä 2032 -tahtotila kertoo, miten kunta voisi parhaiten palvella kuntalaisiaan, jotta heidän olisi mahdollisimman hyvä asua ja elää. Rakentamalla kuntalaisille hyvää kuntaa näemme, että Sysmä on kiinnostava ja houkutteleva asuin- ja työskentelykunta myös uusille tulijoille.

Projektin aikana käytiin antoisaa ja ansiokasta, ryhmäraajat ylittävää keskustelua Sysmästä, sen menneisyydestä, nykytilasta ja tulevaisuudesta. Keskustelujen aikana totesimme, että vaikka valtuutettuina ehkä painotamme erilaisia asioita, me kaikki haluamme, että Sysmä menestyy ja kukoistaa tulevaisuudessakin. Kuntalaisten tarpeiden tunnistaminen vahvisti

yhteistä käsitystämme siitä, että hyvä tulevaisuus on täysin saavutettavissa ja vieläpä pitkälti hyvin tavallisilla ja pienilläkin keinoilla.

Kiitos haastattelemillemme kuntalaisille näkemyksistänne ja ajatuksistanne, joita kerroitte meille valtuutetuille hyödynnettäväksi tahtotilatyöskentelyssä!

SYSMÄ 2032 -PROJEKTI PÄHKINÄNKUORESSA

Tahtotila -projekti toteutettiin kesä - lokakuussa 2024 osallistavana työskentelynä. Osallistavassa työskentelyssä valtuutetut vastasivat projektin sisällön ja lopputuloksen tuottamisesta, ja niitä työstettiin projektin ohjaajan valitsemien työmenetelmien ja vaiheiden avulla. Projekti oli osa valtuuston normaalia valtuustoseminaari- ja iltakoulutyöskentelyä, ja siihen osallistuminen oli kunnanvaltuutetuille vapaaehtoista.

Tahtotila perustuu oletukseen, että kuntalaiset ovat Sysmän tulevaisuuden menestyksen perusta. Mikäli kunnan väkiluku vähenee, ei palveluita voida enää tuottaa yhtä kattavasti ja laadukkaasti.

Tahtotila kuvaa, minkälaisen kunnan haluamme rakentaa erityisesti keskeisiksi valitsemillemme sidosryhmille. Heille rakennettu hyvä kunta palvelee suoraan ja erinomaisesti kaikkia muitakin kuntalaisia ja kunnassa vierailevia.

SYSMÄ 2032 -TAHTOTILA

Kunnan hyvä tulevaisuus edellyttää, että onnistumme kääntämään väkiluvun kasvuun ja tasapainottamaan ikäjakaumaa. Tästä syystä esitämme Sysmän kehittämisen tavoitteeksi

Sysmä on hyvä paikka kaikenikäisille asua ja elää.

Hyvä paikka tarkoittaa, että kaikenikäiset kuntalaiset - vauvoista ikäihmisiin - kokevat, että kunta huomioi heidän arkitarpeensa ja elämä kunnassa on heille mielekäästä. Jäljempänä kuvaamme, mitä asioita sidosryhmät kokevat itselleen tärkeiksi ja miltä osin kunta voisi vaikuttaa niiden myönteiseen kehittymiseen.

Lisäksi haluamme, että

- asuinympäristömme on rauhallinen, turvallinen ja esteetön
- luonto on tärkeä voimavaramme
- kylät voivat hyvin ja yhteydet taajamaan ovat sujuvat
- maa- ja metsätalous on tulevaisuudessakin tärkeä elinkeinomme
- olemme yhteisö, johon kaikki ovat tervetulleita ja kaikista pidetään huolta
- olemme tunnelmaltamme 'pieni maaseutukylä' jossa arki sujuu

KESKEISET SIDOSRYHMÄT KUNNAN TULEVAISUUDEN VARMISTAMISEKSI

Tahtotila -työskentelyssä paneuduimme erityisesti eri sidosryhmiin sekä niiden osuuteen kunnan olemassaolon ja tavoitellun tulevaisuuden varmistamisessa.

Totesimme työskentelyn edetessä, että meidän tulee panostaa erityisesti **lapsiperheiden** ja **työikäisten** sekä **lasten, kouluikäisten** ja **nuorten** laadukkaaseen elämään ja hyvään arjen edellytyksiin. Näin varmistamme Sysmän väkiluvun myönteisen kehittymisen ja hyvän tulevaisuuden.

Lisäksi näemme, että kunnan tulevaisuuden toteutumiseksi – ja työikäisten ja lapsiperheiden saamiseksi ja pitämiseksi kunnassa - meidän tulee luoda ja varmistaa muita **ympärivuotisesti työllistävälle** onnistuneen toiminnan edellytyksiä.

Eläkeläiset ovat tärkeä osa yhteisöämme, arkipäiväämme ja kunnan tulevaisuutta. Edellä luettujen ryhmien arjen tarpeisiin panostaminen palvelee monelta osin suoraan myös ikääntyviä ja huomioi heidänkin tarpeensa.

Vapaa-ajanasukkaat ja matkailijat ovat myös tärkeitä sidosryhmiä erityisesti kunnassa toimiville, heitä palveleville yrityksille ja yrittäjille, ja he hyötyvät myös monella tavoin elinvoimaisesta, hyvinvoivasta Sysmästä.

KESKEISTEN SIDOSRYHMIEN HYVÄN ARJEN EDELLYTYKSET

Sidosryhmien valinnan jälkeen syvennyimme lapsiperheiden, työikäisten ja ympärivuotisten työllistäjien sekä lasten, kouluikäisten ja nuorten tilanteeseen ja tarpeisiin yksityiskohtaisemmin. Haastattelimme keskeisten sidosryhmien edustajia ja kartoitimme heidän käsityksiään siitä, mitä he tarvitsevat arjessaan ja mitkä asiat luovat arkeen laatua.

Osa sidosryhmien arjen tarpeista on luonnollisestikin henkilöiden itsensä, heidän lähipiirinsä tai jonkin muun tahon vastuulla, ja vain osa niistä on suoraan kunnan vastuulla. Kunta voi kuitenkin vaikuttaa monin tavoin myös välillisesti arjen tarpeiden toteutumiseen ja siihen, että sidosryhmien arki on kunnassa sujuvaa ja miellyttävää.

Tunnistimme haastattelujen ja muun työskentelyn pohjalta ainakin seuraavat sidosryhmien hyvän arjen edellytykset. Näihin tarpeisiin panostamalla teemme kunnasta heille hyvän paikan asua ja elää.

Lapsiperheillä tarkoitamme perheitä, joilla on alaikäisiä lapsia. Lapsiperheiden keskeisiä arjen tarpeita ovat esimerkiksi

- perheelle sopiva asunto
- varhaiskasvatus ja koulut
- sosiaali- ja terveystalvelut
- kattavat palvelut (kaupat, apteekki ym.)
- harrastuksia sekä aikuisille että lapsille
- vapaa-ajanvieton mahdollisuudet (esimerkiksi luonto, uimapaikat, kirjasto)
- turvallinen asuinympäristö
- tukiverkostot
- oma auto ja/tai toimiva joukkoliikenne

Työikäiset ovat 15–64-vuotiaita aikuisia. Ymmärryksemme mukaan he tarvitsevat arjessaan ainakin seuraavia asioita:

- työpaikka
- asunto
- kattavat palvelut (kaupat, apteekki ym.)
- hyvinvointi- ja terveystalvelut
- oma auto ja/tai toimiva joukkoliikenne
- harrastuksia
- yhteisöllisyyttä ja naapuriapua
- sosiaalisia suhteita
- mahdollisuutta vaikuttaa tai osallistua

Työllistäjät ovat organisaatioita, jotka tarjoavat palkkatyötä työikäisille. Voidakseen menestyä, työllistäjät tarvitsevat muun muassa:

- ammattitaitoista työvoimaa
- työtä tarjottavaksi

- toimitiloja tai tontteja
- työllistämiseen liittyviä palveluita
- ennakoitavan toiminta- ja päätöksentekoympäristön

Lapset ovat iältään 0–6-vuotiaita. Lapset tarvitsevat arjessaan ainakin:

- kavereita
- leikkipaikkoja ja leluja
- tekemistä ja elämyksiä
- kuulluksi ja ymmärretyksi tulemista
- päivähoitopaikan
- turvallisen ympäristön
- tuttuja turvallisia aikuisia

Koululaiset kuuluvat ikäluokkaan 7–15 vuotta. Heille hyvä arki sisältää ainakin:

- kavereita
- hyvä koulu
- mielekästä tekemistä vapaa-ajalle
- oman tilan
- turvallisia aikuisia
- kuulluksi ja huomioiduksi tulemista, kannustusta
- turvallisen ympäristön
- leikki- ja harrastuspaikkoja
- tukea erilaisten valintojen tekemisessä

Nuoret, iältään 15–28 vuotta, tarvitsevat elämässään esimerkiksi:

- oman kodin
- opiskelupaikan
- toimeentuloa
- kavereita ja verkostoja
- harrastuksia
- mahdollisuuden liikkua (esim. julkinen liikenne)
- paikkoja joissa voi viettää aikaa kavereiden kanssa
- turvallisia aikuisia
- tukea erilaisten valintojen tekemisessä
- tulla nähdyksi ja kuulluksi

HYVÄN ARJEN EDELLYTYSTEN KEHITTÄMINEN JA YLLÄPITÄMINEN

Kunta voi vaikuttaa monella tavalla sidosryhmien hyvän arjen edellytyksiin kuten edellä jo todettiin: **osa edellytyksistä on suoraan kunnan vastuulla, joihinkin niistä kunta voi osallistua tai tukea** niiden toteutumista. Lisäksi **kunta voi vaikuttaa kunnan, kuntalaisten ja kunnassa toimivien asenteisiin, kulttuuriin ja arvoihin** niin, että sidosryhmien hyvän arjen edellytykset koetaan tärkeinä ja että niitä halutaan tukea. Myös yksityisillä toimijoilla ja yrityksillä on tärkeä osuutensa sidosryhmien hyvän arjen mahdollistamisessa, ja näin ollen kunnan tulevaisuuden varmistamisessa.

Kunnassa tulee kuitenkin olla tarkkana, että resursseja (aikaa, työpanosta ja verovarvoja) käytetään perustehtävän mukaisesti ja kuntalaisten hyväksi. Toiminnan kohdentaminen Sysmä 2032 -tahtotilassa mainittujen sidosryhmien tarpeisiin on entistä tärkeämpää, mitä rajallisemmat kunnan resurssit ovat.

Kuten yllä esitellyistä listoista voi nähdä, sidosryhmien haastatteluissa esittämät arjen tarpeet ovat hyvinkin tavallisia, arkisia ja monet helpostikin järjestettävissä ja ylläpidettävissä.

SYSMÄ 2032 -TAHTOTILA VALTUUSTOTYÖSSÄ JA KUNNAN JOHTAMISESSA

Tahtotila kuvaa tavoitellun tulevaisuuden ja siihen pääsemiseksi esitetyt keskeiset linjaukset. Tahtotilan määrittely ja edistäminen on valtuuston vastuulla, ja tahtotilan ja linjausten toteuttamiseksi laadittava konkreettinen toimintasuunnitelma eli strategia on kunnanhallituksen ja viranhaltijoiden valmisteluvastuulla.

Tulevaisuuden rakentaminen on systemaattista työtä ja vaatii pitkäjänteisyyttä. Tahtotilan saavuttaminen edellyttää, että tavoite pysyy selkeänä, että se ohjaa kaikkea toimintaa, kehittämistä, päätöksentekoa ja valintoja niin valtuustossa, kunnanhallituksessa kuin kuntaorganisaatiossa. On erityisen tärkeää ymmärtää, että nyt laadittu tahtotila ei ole poliittinen agenda vaan se on syntynyt yksinomaan kunnan tulevaisuuden varmistamiseksi, systemaattisen työprosessin tuloksena.

Tahtotila edellyttää valtuustokausien yli jatkuvaa määrätietoista työtä. Monet tarvittavista toimenpiteistä on toteutettavissa yhdenkin valtuustokauden aikana, mutta toiset voivat vaatia useamman vuoden työstämisen ja toimeenpanon. Lisäksi kehittämisen jälkeen työ muuttuu ylläpitämiseksi, joka on yhtä tärkeä osa valtuuston ja hallituksen vastuuta kuin kehittäminenkin.

SYSMÄ 2032 -TAHTOTILA, TALOUSARVIO JA STRATEGIA

Kunnan verovarojen ja muiden resurssien käyttö tulee kohdentaa kuntalaisten ja kunnan kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja järkevästi kunnan tulevaisuuden ja perustehtävän toteuttamiseksi.

Kunnan strategia on konkreettinen toimintasuunnitelma Sysmä 2032 -tahtotilan rakentamiseksi suunnittelukaudella. Siinä kuvataan suunnittelukauden toimenpiteet, niiden aikataulu ja vastuut. Kun strategian toteutumista mitataan, arvioidaan siinä esitettyjen toimenpiteiden toteutumista suunnitellusti.

Sysmä 2032 -tahtotilan linjaukset voidaan tarvittaessa konkretisoida valtuustossa tavoitteiksi - esimerkiksi paljonko lapsiperheitä halutaan olevan Sysmässä 2032 - mutta tämä ei ole välttämätöntä eikä aluksi edes toivottavaa. Nyt laadittu tahtotila ei tähtää suoraan määrään vaan ensisijaisesti sidosryhmien arjen laadun kehittymiseen. Tahtotilan rakentumista ja strategiassa määriteltyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta voidaan seurata esimerkiksi mittaamalla kuntalaisten tyytyväisyyttä arkeensa ja kuntaan.

Talousarvio on tahtotilan toteuttamiseksi tehdyn toimintasuunnitelman eli strategian rahamääräinen tulkinta. Suunniteltuihin toimenpiteisiin tarvittavat varat kirjataan talousarvioon, ja näiden kahden suunnitelman tulee olla yhtenevät.

SEURAAVAKSI

Esitämme, että edellä kuvatut sidosryhmät otetaan kunnan päätöksenteon, kehittämisen ja toiminnan keskiöön.

Tahtotila tullaan esittelemään kunnanvaltuustolle valtuustoseminaarissa marraskuussa 2024, jonka jälkeen tulemme ehdottamaan, että valtuusto päättää sen linjauksista.

Lisäksi esitämme, että kunnan seuraava strategia laaditaan tahtotilan linjausten pohjalta, siinä konkretisoidaan ensimmäiset toimenpiteet tahtotilan rakentamiseksi, ja että strategia laaditaan vuosiksi 2025–2026. Näin kunnan tulevaisuuden rakentaminen saadaan käynnistymään ilman isoja viiveitä, ja uusi valtuusto voi tarkentaa uutta strategiaa päästyään ensin hyvin työskentelynsä alkuun.

LOPUKSI

Tahtotila -projektissa olemme käyttäneet paljon aikaa paikoin myös työpajapäivien ulkopuolella. Panostus on kuitenkin tuottanut paljon muutakin kuin tässä raportissa esitetyt Sysmä 2032 -tahtotilan ja sen linjaukset. Olemme tutustuneet toisiimme lisää ja vaihtaneet ajatuksia tärkeistä asioista. Työskentely on avartanut ymmärrystämme ja käsityksiämme toisistamme ja Sysmästä. Toivomme, että käymme jatkossakin hyviä keskusteluja valtuuston kokousten väleillä asioista, joista olemme valtuutettuina vastuussa.

Sysmässä 31.10.2024

Projektiin osallistuneet kunnanvaltuutetut